

เมืองเพชรบุรี มีใบยอกเข้ามาว่าฉะฉาน
เดือนสิบ ขึ้นแปดค่ำ ยี่สิบยี่สิบศก พระยาศรี
ย้ายมาอยู่ในราชธานี ๓๐ วันฝนตก ๗ ครั้ง
รองไถน้ำฝน ๑ กีบ ๕ หลางค น้อยกว่าน้ำ
ฝนในราชธานี ๖ หลางค ๖ นิ้วกับ ๔ หลางค
ฉะฉานทิพย์ เมื่อยสิบ ขึ้นสิบสอง ยี่สิบยี่สิบศก
น้ำเหนือตกมากมา ถึงฉะฉานฉะฉาน เกษสิบเอ็ด
ขึ้นห้าค่ำ ยี่สิบยี่สิบศก วัชระล้นน้ำได้ ๕
ศอกคืบกับหนึ่ง มากกว่าน้ำในราชธานี ๖ หลางค
คอกศอกคืบ ๓ นิ้ว น้ำไหลเข้าหาหลวง
น้ำเขาเทพนมชวด แลหาราชบุรีได้ทั่วทุกตำบล
หาหลวงน้ำเขาเทพนมชวด น้ำท่าทำเสร็จแล้ว
แต่ฉะฉานพุกหิมก็ เกษสิบเอ็ด ขึ้นสิบสี่ค่ำ
ยี่สิบยี่สิบศก คับเข้าแตกกองงามเป็นปรกติ
น้ำล้นน้ำขังท้องนาศอก ๑ บ้างศอกเสกขันธ์ นา
ขณะน้ำขึ้นน้ำขังท้องนาศอก ๑ บ้างคืบเสกขันธ์
น้ำฝั่งขวานอก ความตกของเมืองเพชรบุรี
ทำไต่ประมาณ ๕ ส่วนไม่ไต่กว่าประมาณครึ่ง
รากาเข้าราชบุรีซอกคืบแล้วกัน แขวงเมืองเพชรบุรี
เข้าเปลือกเกวียนละ ๖ คำสิ่ง ๓ ขาข้าง ๗
คำสิ่งข้าง เข้าสาถึงละ ๒ คำสิ่ง ๒ ความมิควร
ลดแล้วแต่ระหวงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ๑ ขอพระ
ยุดกมาฉะฉานพระยาศรีเกศ เกษสิบเอ็ด แรมสิบสามค่ำ
ยี่สิบยี่สิบศก คักราช ๑๒๖๗

ประกาศตั้งกรม ๑

ครุมาศุ พระพุทธเจ้าสถิต เป็นอภิศก
ตั้งแล้ว ๒๖๒๔ พรวธา ปีชงขึ้นถวิลถวิล
ตั้งวังฉะฉาน มฤคศิรมาศศุกรขึ้น ฉะฉานคักราช
บุรีเขตภาคกำหนด พระบาทสมเด็จพระปร
มมหาราชฯ พาดทรง ๑ ๑ ๑ พระกรุณา
เกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระ
เจ้าบรมวงศ์เธอ เปนสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
ซึ่งเป้นอัครราชกุมารีมาลาชาติ มีพระโอรสคิย
ซึ่งใหญ่ในราชตระกูล ควรเป็นที่น้อยน้อย
ยกย่องของชนทั้งปวงทั่วหน้า อภิปรายการหนึ่ง
ได้ทรงรับราชการมาตลอดรัชกาลที่ ๓ ที่ ๔
จนถึงรัชกาลที่ ๕ ขึ้นนี้ ราชการทั้งปวงที่ ไท
ทรงประพฤติมานี้ ล้วนแต่ตั้งอยู่ในความ
สุจริตซื่อตรง ดำรงอยู่ในแบบอย่างของผู้ซึ่ง
มีความจงรักภักดี ต่อพระเจ้าแผ่นดินแล
ประเทศบ้านเมืองจนจะประพฤติได้เพียงใด ก็ได้
ทรงประพฤติรักษาราชการนี้ขึ้น โดยความ
สุจริตซื่อสัตย์สุจริตที่ มิได้มีทางพร้อยแต่
สักครั้งสักคราวหนึ่งเลย ชื่อความจริงอันนี้
ย่อมปรากฏอยู่แก่ชนทั้งปวงทั่วหน้า เพราะเหตุอัน
จึงได้ทรงรับความไว้วางพระราชหฤทัย ในพระ
บาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินมาทุก ๆ พระองค์
เป้นทางที่ไต่ทรงรับราชการตลอดพระเดชพระคุณ
มาจนทุกวันนี้ขึ้นทุกเมื่อ เพราะความคึกที่ไต่ทรง
ประพฤติในราชการทั้งปวง เป้นเหตุให้ ไต่
ทรงรับพระเกียรติยศยิ่งใหญ่อันโดยลำดับ
นับตั้งแต่ไต่ทรงรับพระสุพรรณบัตรครั้งแรก แล
เลื่อนขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าอนงยาเธอ เจ้าฟ้า
กรมขุน และเลื่อนขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าบรม
วงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระ เมื่อไต่เลื่อนพระ
เกียรติยศครั้งใด ก็ ได้มีประกาศสรรเสริญพระ
คุณสมบัตินั้นในพระปรีชาญาณคุณ แลความซื่อ
ตรงความชอบในราชการทุกครั้งทุกคราว ย่อม
ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุราชการทั้งปวงแต่ก่อนแล้ว
แลตั้งมาจนกาลบัดนี้ พระคุณสมบัตินั้นแลความ
ซื่อตรงที่ทรงประพฤติ ที่ได้สรรเสริญไว้แต่ก่อนนั้น
ก็ยังสถิตยิวรณอยู่นี้ไต่เลื่อนมาตาม แต่ความ

ขออยู่ในราชการซึ่งได้ทรงเกื้อกูลอุทิศตนแด่แผ่นดิน
กวิมากชั้น ทั่วเกล้าทรงรับราชการในตำแหน่ง
อรรคมหาเสนาบดีสำเร็จราชการในกรมมหาดไทย
ซึ่งเปนมารใหญ่ แลมีราชการสำคัญแลการ
มากอยู่เนื่องมา เป็นที่ทรงพระราชมาร
ปฎิภาสากฎาภิษาราชการแผ่นดิน ที่ไม่ว่าง
ทุกอย่าง เป็นหลักเป็นประธานอยู่ในราชการ
ในเวลานี้เช่นนี้ อธิบการหนึ่งก็ทรงพระ
เจริญพระชนมายุ เป็นประธานของพระบรมวงษา
นวงษา เป็นที่ทรงเคารพบูชา เป็นที่พึ่งพิงด้วย
ของพระบรมวงษานวงษาทั่วไป เมื่อมีพระเกียรติ
ยศอย่างสูงในพระบรมราชวงษา แลมีพระชนมายุ
เจริญมาก ที่ได้รับราชการในตำแหน่งสูง
ในแผ่นดินเช่นนี้ ก็ควรที่จะได้รับพระเกียรติ
คำทรงอยู่ในตำแหน่งสูงในราชการด้วย
เป็นได้ จึงทรงพระราชมารหา ตำแหน่ง
ที่กรมสมเด็จพระนั้นเป็น ตำแหน่งสูงในราชการ
ทรงพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินได้เคยยกย่อง
พระบรมวงษาผู้ใหญ่ ได้คำทรงอยู่ในที่
นั้นแต่ถ้อยพระองค์ ก็เช่นครั้งแผ่นดินพระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ ได้ทรงส่ง
ปณางกรมพระเจ้าฟ้าแลสองพระองค์ ขึ้นเป็น
กรมสมเด็จพระ เพราะท่านได้มีพระคุณแก่
พระองค์มาแต่ปางก่อน ภายหลังมาพระบาท
สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน ได้ทรงยกพระเกียรติ
ยศ กรมสมเด็จพระบรมราชชนนี คำทรงอยู่ใน
ตำแหน่งกรมสมเด็จพระ แต่ควรนั้นว่าพระ
เกียรติยศอย่างพิเศษใหญ่ยิ่งจะเทียบกับ
ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ ทรง
ยกกรมสมเด็จพระเจ้าฟ้างเอกทัศ ๒ พระองค์
มาตั้งกันไว้ แลพระบรมวงษาผู้ใหญ่

จะเกียรติยศเป็นกรมสมเด็จพระ นอกราบ
กรมสมเด็จพระบรมราชชนนีแล้ว ก็คำได้ทรง
พระเกียรติยศเป็นเจ้าฟ้าไม่ จะยกมาเป็นทวี
อย่าก็ไม่ควร ครั้งนี้ทรงพระราชมารหา
ส่งอุปนายัดพระเกียรติยศ กรมสมเด็จพระเจ้า
บรมวงษาเอก ให้คำทรงอยู่ในพระเกียรติยศ
ผู้ใหญ่ เหมือนครั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธ
ยอดฟ้าจุฬาโลกย์ ทรงยกย่องกรมสมเด็จพระเจ้า
ฟ้างเอกทัศ ๒ พระองค์ จึงจะสมควรแก่
พระคุณสมกับความชอบในแผ่นดิน ซึ่งได้ทรง
ช่วยทูลอารักขาเมืองมา แลจะได้สัมพระราช
ประสงค์ ซึ่งได้ทรงนึกความเคารพนับถืออัน
ยิ่งใหญ เป็นการเชิดชูพระเกียรติยศอย่าง
วิเศษสูงใหญ่ ได้ปรากฏยืนยาวสืบไปภายหน้า
จึงมีพระบรมราชโองการ มारพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าฟ้างเอกทัศ ให้เลื่อนพระนามกรมสมเด็จพระเจ้า
บรมวงษาเอก เจ้าฟ้ามหาดลามา กรมพระยาราช
ประวิทย์ เป็นเจ้าฟ้าต่างกรม ตำแหน่งใหญ่ใน
ชั้นเจ้าฟ้าต่างกรม มีพระนามตามจารึกในพระ
สุพรรณบัฏว่า กรมสมเด็จพระเจ้าบรมวงษาเอก
เจ้าฟ้ามหาดลามา กรมสมเด็จพระยาราชประวิทย์
มหิศวรสักกสิสมุทรวินิจฉัย กรมพจนานุกรม
วิจิตรนิพนธ์ สรรพศิลป์ศาสตร์มณฑล พิศนักษ
ประสิทธิ์อักษรกรมสารทรวง ไทรภักดานุภาพ
ปฏิภาณ สานักศึกษาธิการศึกษาธิการ
วชิราวุธ สมบูรณคุณสารสุนทรวิธานย
ราชพงษานุกรมมธุระปฏิภาณ สกลนราภิรมานิต
นริศราชบัณฑิตยสถาน กรมมหิศวรสักกสิสมุทรวินิจฉัย
ปรีชาญาณยุดิธรรมมาศ วาดยาไศรย ศรัทธิน
ไทรยสรณคุณารักษ์ กรมอรรคมหาบุรุษยวิธาน
สุนทรนฤมิตรวิจิตรศึกษาธิการ กรมมหิศวรสักกสิสมุทรวินิจฉัย

มูลนิธินาม พระราชทานศักดิ์ทิศาพิเศศ เพื่
ขึ้นกว่าพระราชาให้ทรงศรัทธา
๖๐๐๐ ให้ทรงเจริญพระชนมายุพระยศขจร
ปฏิกานต์ คุณสารสมบัติ สรรพศิริสวัสดิพิพัฒน์
มงคล ศุภกิจอุดมวาระเกียรติกุศลวิบูลย์ยศ ปราบ
ไปสิ้นกาลนานเทอญ

ให้ทรงเลื่อน เจ้ากรม เปนพระยาบารม
ปรักษ์ ถึงศักดิ์นา ๑๖๐๐

ปลัดกรม เปนพระพิทักษ์พลพยุห
นา ๔๐๐

สมุหยาณูชี เปนหลวงมณฑลวิเศษราช
ถึงศักดิ์นา ๖๐๐

ให้ผู้ช่วยตำแหน่งทั้ง ๓ นี้ ทำราชการ
ในหลวงแลในกรม ตามอย่างธรรมเนียม

เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาณูชี ในเจ้าฟ้าต่างกรม
ทั้งปวงสืบไป ขอให้มีคุณคุณสวัสดิเจริญเทอญ

ราชฎาทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา

วันจันทร์ เดือนอ้าย ขึ้นสิบห้าค่ำ ปีระกา

สัปดาห์ศก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สม

เด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าพันมหาวิบูลย์ศีล เสด็จ

ออกทรงรับฎีกา ที่มณฑลพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

กรมพระตำรวจเวรในซ้าย หน้าราชฎาทูลเกล้าฯ

ถวายฎีกา ๕ ฉบับ

นายเอมกับนายเชมทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา

กล่าวโทษ ผู้รับกับแก้กองความเรื่องความทนาย

ฉบบหนึ่ง

อำนาจอิมทูลเกล้าฯ ถวายฎีกากล่าวโทษ

ผู้รับกับแก้กองความ เรื่องความพรวุฒินเดิม

ฉบบหนึ่ง

ขุนพรหมส่งากรณภวณเฑียรราชบุรี

เกล้าฯ ถวายฎีกากล่าวโทษพระยาจำแลนยศกับพระ
ราชพิพิธ เวียงความผู้ย้ายปลัดฉบบ ๑ ฉบับ
นายกบสรให้อำนาจน้อยมารดา ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา
กล่าวโทษ พระยาจำแลนยศกับหลวงเทพราชอาภา
เรื่องความทนาย ฉบบ ๑

พินายจ้อยเป็นทนายเทพอาภา ทูลเกล้าฯ ถวาย
ฎีกากล่าวโทษ หลวงพิพิธฉบบหนึ่งเรื่องความรับ
น้ำสุราฉบบหนึ่ง

ขุนพิลาภยาทนายพระยามณฑลไชยราช ทูล
เกล้าฯ ถวายฎีกากล่าวโทษ หม่อมเจ้าชวรา
ภักย์นุสลาไชย เรื่องความนำฉบบหนึ่ง

ผู้รับปลัดหนึ่ง ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกากล่าว
โทษขุนรวิชัยพระยาอนา นานพิลาภกับหลวงสวัสดิ
โกษา เรื่องความช่วยทนายฉบบหนึ่ง

นายทิวเป็นทนายฉบบหนึ่ง ทูลเกล้าฯ ถวาย
ฎีกากล่าวโทษ พระอินทรเทพกับขุนไทรบรร
กรม เรื่องความมรรยาฉบบหนึ่ง

จีนหัดนอยู่ให้อำนาจสุนทรวิชัย ทูลเกล้าฯ
ถวายฎีการ้องทุกข์ เรื่องความเข้าหุ้นสอ
ฉบบหนึ่ง

พระราชทานที่วิสุงคามสีมา

มีพระบรมราชโองการ ประกาศไว้แก่ชนทั้ง

ปวงว่า ที่เขตพระโอบสถลวักคัมภารามปาก

คลองสี่มัยแขวงกรมเทพ ๑ โดยยาวสิบวา

สามศอก กว้าง ๓ วา ๓ ศอกคืบ พระยารา

ไชยสรวริย ได้ให้กราบบังคมทูลพระกรุณา

ขอเป็นที่วิสุงคามสีมา พระราชทานพระบรม

ราชานุญาต แต่ณวันพฤหัสบดี เดือนหกขึ้นหกค่ำ

ปีชวดฉกศก พระพุทธศาสนกาล ๒๕๓๖ พรรษา